

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Рета Марина Володимирівна

УДК 338.246.83

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА СТВОРЕННЯ НОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків - 2010

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі економічного аналізу та обліку Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник:

доктор економічних наук, професор
Тимофеев Володимир Миколайович,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
завідувач кафедри економічного аналізу та обліку

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор
Турило Анатолій Михайлович,
Криворізький технічний університет,
завідувач кафедри економічного аналізу і фінансів

кандидат економічних наук, доцент
Ларка Микола Іванович,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
професор кафедри економіки та маркетингу

Захист відбудеться « 29 » вересня 2010 р. о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.050.02 у Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут» за адресою: 61002, м. Харків, вул. Фрунзе, 21, корпус У1, ауд. 1001

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» за адресою: 61002, м. Харків, вул. Фрунзе, 21.

Автореферат розісланий « 28 » серпня 2010 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Я. А. Максименко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В сучасних ринкових умовах для вітчизняних машинобудівних підприємств створення та реалізація нової продукції є необхідною передумовою забезпечення конкурентних позицій на ринку. Формування споживчих та техніко-економічних характеристик, які забезпечують конкурентоспроможність нової продукції, відбувається саме в процесі її створення. У той же час, реалізація процесу створення нової продукції (СНП) потребує залучення та використання значної кількості інноваційно-інвестиційних ресурсів, які, переміщуючись між окремими етапами цього процесу, представляють собою витрати на СНП. Тому перед підприємствами машинобудування стоїть важливе завдання розробки відповідного інструментарію управління витратами на СНП, який би відповідав принципам єдності підходів на різних рівнях управління та дозволяв знижувати витрати за умови збереження високої якості нової продукції та запланованої прибутковості проектів по СНП.

Важливим внеском у вирішення теоретичних та практичних завдань, пов'язаних з формуванням загальної теорії управління витратами виробничого процесу, є роботи Голови С. Ф., Завгороднього В. П., Бородкіна О. С., Лебедева В. І., Карпової Т. П., Котлярова С. А., Ніколаєвої С. А., Палія В. Ф., Чумаченка М. Г., Козаченка Г. В., Турила А. М., Безруких П. С., Друрі К., Хана Д., Шима Д., Сигела Д., Фанделя Г., Хорнгрена Ч., Фостера Г., Коуза Р., Яругової А. та ін. Водночас, вагомий внесок у розвиток наукових підходів, інструментарію, методології аналізу саме витрат на СНП зробили такі відомі вчені, як Крилов Е. І., Єндовицький Д. О., Бланк І. О., Завлін П. М., Гольдштейн Г. Я., Фатхутдінов Р. та ін. Проте, деякі проблеми управління витратами на СНП, що мають прикладний характер, не дістали належного вирішення і, залишаючись недостатньо дослідженими та методично не забезпеченими, потребують подальшого розвитку у науково-теоретичному і практичному аспектах. Зокрема, потребують подальшого розгляду питання планування достовірного обсягу витрат на СНП підприємств машинобудівної галузі та вдосконалення методичного підходу до аналізу рівня витрат на СНП, що дозволить приймати обґрунтовані управлінські рішення і розробляти рекомендації з управління витратами в умовах ринкового середовища.

Необхідність вирішення відзначених науково-методичних завдань, практична значущість управління витратами на СНП зумовили актуальність дисертаційного дослідження, його науково-практичне значення, визначили вибір теми дисертації, її мету, структуру, коло теоретичних та практичних завдань, об'єкт та предмет дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана на кафедрі економічного аналізу та обліку НТУ «ХПІ». Здобувач був співвиконавцем господарчої науково-дослідної роботи «Формування механізму оперативного управління витратами підприємства адекватного ринковому середовищу», м. Харків (ТОВ «Завод самохідних шасі», № ДР 0108U011184), де запропоновано рекомендації щодо удосконалення процесів управління витратами на СНП, обґрунтування повного обсягу витрат за проектами.

Мета та задачі дослідження. Метою дисертаційної роботи є розвиток теоретичних основ, розробка методичних положень та практичних рекомендацій з управління витратами на створення нової машинобудівної продукції. Досягнення поставленої мети відбувалося на основі послідовного вирішення наступних завдань:

- проаналізувати та визначити особливості витрат на СНП, узагальнити і систематизувати існуючі теоретичні і практичні підходи до управління витратами на СНП;
- дослідити існуючі класифікації витрат та визначити напрямки їх удосконалення відповідно до вимог управління;
- проаналізувати сучасний стан і тенденції динаміки інноваційної діяльності та витрат на СНП у вітчизняному машинобудівному комплексі;
- теоретично обґрунтувати і запропонувати до використання методичний підхід до комплексного аналізу рівня витрат на СНП;
- розвинути методичні засади з вибору ефективних напрямів об'єктної спрямованості прогнозованих витрат на СНП на основі оцінки різних видів ефективності і стратегічної значущості інноваційних проектів;

– вдосконалити підходи до оперативного управління витратами на СНП машинобудівного підприємства.

Об'єкт дослідження – процеси управління витратами при створенні нової продукції на машинобудівних підприємствах.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методичних і прикладних положень з управління витратами на СНП підприємств машинобудування.

Методи дослідження. Теоретичною основою дослідження є наукові праці вчених у сфері управління витратами, з питань управління інноваційною діяльністю підприємств, законодавчі і нормативні акти України. Дослідження базується на використанні таких методів: *аналізу і синтезу, спостереження, порівняння, узагальнення та формалізації* – для аналізу і систематизації існуючих підходів до управління витратами на створення нової продукції, класифікації витрат; *статистичні та графічні* – для аналізу стану і тенденцій динаміки витрат на інноваційну діяльність підприємств машинобудівного комплексу України; *багатовимірний статистичний аналіз (факторного, кластерного)* – для розробки методичного підходу до комплексного аналізу рівня витрат на СНП; *експертних оцінок* – для визначення питомої ваги показників оцінки різних видів ефективності та для оцінки впливу чинників ризику на рівень доходності інноваційних проектів; *метод аналізу ієрархій* – для оцінки стратегічної значущості інноваційних проектів.

Інформаційною базою дослідження стали законодавчі та нормативно-правові акти Верховної Ради України, статистичні матеріали Державного комітету статистики України, Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, в т.ч. звіти про річні результати фінансово-господарської діяльності машинобудівних підприємств, спеціальна економічна література, матеріали науково-практичних конференцій, довідкові матеріали, публікації періодичних видань, результати власних досліджень дисертанта на підприємствах машинобудування.

Наукова новизна отриманих результатів:

вперше:

– запропоновано перспективний підхід до аналізу витрат на створення нової продукції, який ґрунтується на співставленні рівня власних витрат підприємства з витратами підприємств-конкурентів, що, на відміну від існуючих підходів, забезпечує більш об'єктивну оцінку витратоутворюючих чинників та сприяє виділенню стратегічних напрямків управління витратами на СНП з урахуванням конкурентних позицій машинобудівного підприємства;

удосконалено:

– методичний підхід до планування витрат на реалізацію проектів по СНП, заснований на щорічному поелементному коригуванні прогнозованих витрат і формування на цій основі пріоритетних напрямків зниження витрат в конкретних ринкових умовах, що дозволяє забезпечити більш ґрунтовну оцінку рівня витрат за окремими елементами і сприяє підвищенню загальної ефективності управління витратами на СНП машинобудівного підприємства;

– систему показників, яку з урахуванням особливостей процесу створення нової продукції сформовано у блоки, що відповідають рівням прийняття рішень, це, на відміну від попередніх, передбачає взаємозв'язок трьох складових у процесі управління – стратегічного, тактичного та оперативного рівнів і дає можливість своєчасного передбачення невідповідності у реалізації задач управління та вживання коригуючих заходів у рамках прийняття управлінських рішень на машинобудівних підприємствах;

дістали подальшого розвитку:

– методичний підхід до діагностики відхилень витрат на СНП в рамках методу освоєного обсягу, що, на відміну від попередніх, ґрунтується на розробленій в дисертації матриці експрес-діагностики існуючих відхилень для прийняття своєчасних оперативних управлінських рішень на машинобудівних підприємствах;

– класифікація витрат на СНП, в основу якої, на підставі систематизації та узагальнення існуючих підходів, покладено залежність достовірного обсягу витрат від передбачуваних та ймовірнісних змін окремих видів витрат, яка, на відміну від попередніх, сприяє виявленню можливих перевитрат та необґрунтованих витрат і дозволяє підвищити прогнозованість витрат на СНП на машинобудівних підприємствах.

Практичне значення отриманих результатів для машинобудівної галузі полягає в тому, що для планово-фінансових та конструкторсько-технологічних відділів машинобудівних

підприємств запропоновані розробки складатимуть методичну основу обґрунтованого використання усіх видів інноваційно-інвестиційних ресурсів підприємства в умовах ринкового середовища, що сприятиме підвищенню загальної ефективності інноваційної діяльності підприємств. Реалізація викладених в роботі методичних рекомендацій буде корисною при формуванні стратегії подальшого розвитку машинобудівних підприємств.

Методичні рекомендації і положення щодо планування витрат на СНП використані в роботі ВАТ «Харківський тракторний завод ім. С. Орджонікідзе», м. Харків (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження від 24.01.2009 р.).

Визначені та обґрунтовані напрямки вдосконалення управління витратами використані керівництвом Асоціації по виробництву тракторів, двигунів та запасних частин «Укртрактор» м. Харків (довідка про використання результатів дисертаційного дослідження №34 від 8.04.2010 р.).

Запропоновані рекомендації щодо експрес-діагностики відхилень витрат, які виникають під час виконання проектів по СНП ТОВ «Агро-Днепр», м. Дніпропетровськ (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження від 15.04.2010 р.) та у навчальному процесі кафедри економічного аналізу та обліку НТУ «ХПІ» (акт № 255-06 від 15.03.2010 р.) при викладанні дисциплін «Управлінський облік» та «Економічний аналіз інноваційних та інвестиційних проектів» для підготовки спеціалістів і магістрів за спеціальністю 7.050.106 «Облік та аудит».

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є результатом самостійного наукового дослідження. Основні результати здобувача полягають в обґрунтованому розвитку теоретичних засад управління витратами на СНП машинобудівних підприємств і розробці науково-методичних та практичних рекомендацій щодо застосування інструментарію управління витратами на СНП машинобудівними підприємствами.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дисертації доповідалися та одержали позитивну оцінку на: XI, XII, XVI Міжнародних науково-практичних конференціях «Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я» (м. Харків, 2003, 2004, 2008); V Міжнародній науково-практичній конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2006» (м. Харків, 2006); V Ювілейній міжнародній науково-практичній конференції «Економічний і соціальний розвиток України у 21 столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації» (м. Тернопіль, 2008), II Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми глобалізації та моделі стійкого розвитку економіки» (м. Луганськ, 2010), II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні проблеми моделювання складних економічних систем» (м. Кривий Ріг, 2010).

Публікації. За темою дисертації опубліковано 16 наукових робіт, з них: 12-у наукових фахових виданнях ВАК України.

Структура і обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел. Повний обсяг роботи складає 265 сторінок друкованого тексту, серед них: 30 рисунків за текстом, 6 рисунків на 6 окремих сторінках; 37 таблиць за текстом, 5 таблиць на 3 окремих сторінках, 6 додатків на 63 сторінках, бібліографічний список літературних джерел зі 185 найменувань на 17 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтована актуальність обраної теми, сформульовані мета, завдання, об'єкт і предмет дисертаційного дослідження, наукова новизна та практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі – «Теоретичні та прикладні аспекти управління витратами на створення нової продукції» – обґрунтовано необхідність розробки нової продукції на машинобудівних підприємствах, як основи їх сталого розвитку, розглянуто і проаналізовано теоретичні та методичні засади управління витратами на створення нової продукції.

На основі теоретичного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду було визначено, що процес СНП, як складова інноваційного процесу підприємства, є одним з ключових елементів, своєчасність та результативність виконання якого визначає успішність реалізації інноваційної стратегії підприємства.

У той же час, здійснення процесу СНП можливе тільки за умови залучення достатньої кількості інноваційно-інвестиційних ресурсів, сукупна вартість яких представляє собою витрати підприємства на СНП. Загальний обсяг матеріальних, фінансових, людських, інформаційних та енергетичних засобів у вартісному виразі, що використовуються для розробки, проектування та конструювання нової продукції, представляють собою «витрати на створення нової продукції». Характерні відмінності, обсяг і структура витрат на СНП значною мірою визначаються технічними параметрами, що характеризують створювану продукцію. Так, новій машинобудівній продукції притаманний значний рівень наукомісткості, що вимагає порівняно більших витрат ресурсів та часу, а також наявності відповідної дослідно-конструкторської бази. Одночасно з цими, виробниче призначення та значна тривалість користування продукцією машинобудування призводить до формування специфічних ринків збуту і більш жорсткої залежності виробників від певної групи споживачів.

Таким чином, істотна витратоємність та ймовірнісний характер процесу СНП на машинобудівних підприємствах становить одну з основних проблем, що заважає активізації процесів СНП на вітчизняних машинобудівних підприємствах. Проте, заглиблення в аналіз інноваційних процесів вітчизняного машинобудування дало змогу стверджувати, що подолання негативних явищ в інноваційному розвитку підприємств може відбуватися не тільки завдяки збільшенню джерел і обсягів залучення ресурсів, але й за рахунок удосконалення методів управління вже наявними засобами. Таким чином, було визначено, що управління витратами на СНП спрямоване на забезпечення балансу запланованих та витрачених інноваційно-інвестиційних ресурсів, а розробка положень та інструментарію з управління витратами на СНП має бути націлено на безперервне пристосування рівня витрат на СНП до умов, які швидко змінюються, що зумовлює необхідність підвищення гнучкості та адаптивності управління витратами на СНП.

У той же час, проведений аналіз існуючих підходів до управління витратами дозволив встановити, що у вітчизняній практиці управління витратами на СНП практично не виокремлювалось, а розробка окремих інструментів управління відбувалася в рамках вирішення питань ефективно організації процесу СНП, окремі елементи управління розглядалися в інвестиційному та інноваційному менеджменті, а також в управлінні проектами, що не сприяло формуванню цілісних підходів до управління витратами на СНП. Тому, управління витратами на СНП було представлено як послідовну реалізацію управлінських функцій за трьома взаємопов'язаними етапами: стратегічний, тактичний та оперативний, що відбивають логічний взаємозв'язок вирішення задач управління і між якими відбувається постійна взаємодія (рис. 1).

Відповідно до етапів управління витратами на СНП сформовано систему показників, яка забезпечує аналіз рівня витрат та отриманих результатів за виділеними етапами управління і дозволяє своєчасно оцінювати та контролювати витрати на СНП.

Показано, що класифікація витрат на СНП має бути достатньою за кількістю ознак та складом витрат, що забезпечить управління витратами за різними напрямками.

На основі аналізу, систематизації та узагальнення існуючих підходів запропоновано використовувати наступні класифікації витрат на СНП: за проектами по СНП, за елементами витрат, за періодами реалізації проектів, за етапами робіт в проектах.

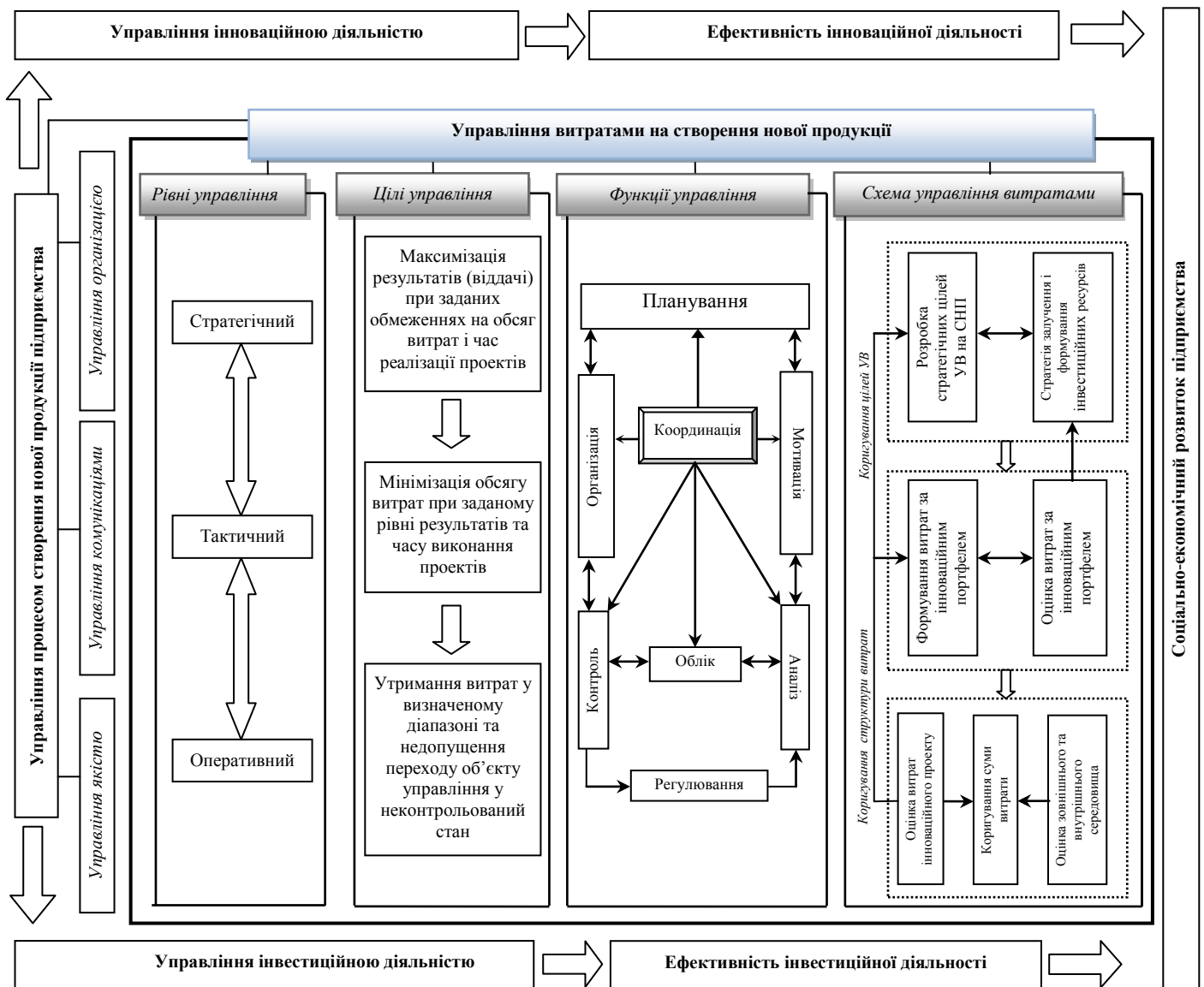

Рис. 1 Складові управління витратами на СНП в системі управління процесом створення нової продукції

Для забезпечення гнучкості управління у роботі запропоновано доповнити існуючі класифікації витрат на СНП, класифікацією, в якій проведено типізацію витрат за чинником їх виникнення: витрати, що зумовлені технологією процесу СНП (передбачувані) та витрати, що виникають під впливом дії ризиків, притаманних процесу СНП (ймовірнісні). До складу ймовірнісних витрат передбачається включати суми збільшення витрат від дії ризиків та суми втрат від зменшення доходів. Таким чином, запропонована класифікація, на відміну від попередніх, на етапі планування дозволяє, з урахуванням прогностичних значень можливих змін зовнішнього та внутрішнього середовища, встановити максимально припустимий рівень витрат на СНП, а на етапах оцінки та контролю забезпечити необхідну інформацію для їх мінімізації.

Доведено, що управління витратами на СНП відіграє важливу роль у розробці стратегії інноваційно-інвестиційної поведінки підприємства в ринкових умовах, тобто в обґрунтуванні управлінських рішень, які приймаються під впливом дії зовнішнього середовища, в налагодженні гнучкого та адаптивного внутрішньогосподарського управління, створенні методичного забезпечення планування, контролю й аналізу витрат.

У другому розділі – «Аналіз та методичні засади оцінки витрат на створення нової продукції підприємств машинобудівної галузі» – проведено аналіз інноваційної діяльності в Україні, досліджено фактори формування витрат на СНП, представлено методичний підхід до аналізу витрат підприємства і розроблено на його основі відповідні рекомендації з управління витратами на СНП.

Досліджено стан, проаналізовано масштаби та структуру інноваційної діяльності на вітчизняних підприємствах машинобудування, визначено тенденції динаміки інноваційного процесу. Аналіз інноваційної діяльності проведений дисертантом у машинобудівному комплексі

України, дозволяє констатувати, що протягом 2000-2002 рр. спостерігалось відносно стабільне зростання інноваційної активності в промисловості. З 2003 р. почали виявлятися негативні тенденції щодо зниження ефективності інноваційної сфери, зумовлені низкою політичних, законодавчих, економічних та енергетичних проблем. І хоча в 2007 р. відбувалося деяке пожвавлення інноваційної діяльності, однак стан інноваційної активності залишався доволі низьким (рис. 2).

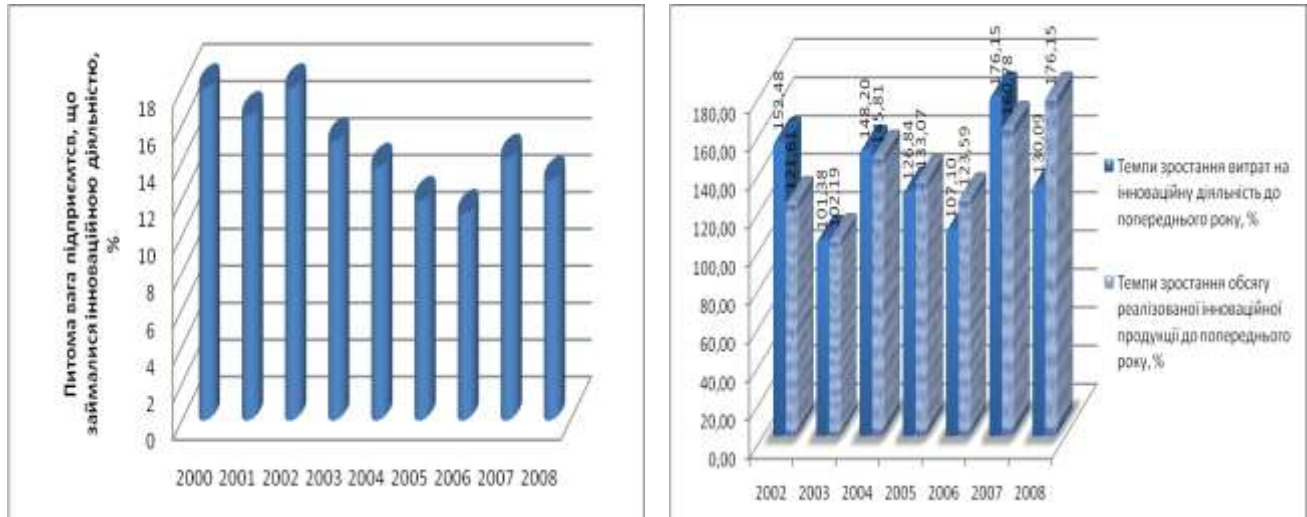

Рис. 2 Динаміка інноваційної діяльності підприємств України у період 2000-2008 рр.

В процесі дослідження за допомогою методів регресивного аналізу на основі вихідних даних за період 2000-2008 рр. було обґрунтовано зв'язок між обсягами витрат на інновації та обсягами реалізованої інноваційної продукції, шляхом побудови залежності обсягу реалізованої інноваційної продукції (Y) від обсягу витрат на інноваційну діяльність (x), яка має наступний вигляд

$$Y(x) = 3,4 + 3,57x. \quad (1)$$

Для визначення правильності типу обраного рівняння регресії і характеристики щільності кореляційного зв'язку було розраховано кореляційне співвідношення, індекс кореляції і лінійний коефіцієнт кореляції, значення яких підтвердило статистичну значущість моделі ($R = 0,98$).

Визначено, що обсяги вкладання коштів в інновації, як у масштабі економіки, так і у машинобудуванні залишаються вкрай незначними, що підкреслило актуальність впровадження комплексу заходів, спрямованих на підвищення інноваційної активності підприємств, та як їх невід'ємної складової – покращення управління витратами на СНП.

Доведено, що система управління витратами на СНП відіграє надзвичайно важливу роль у розробці та обґрунтуванні управлінських рішень, що приймаються під впливом мінливого зовнішнього середовища. Тому, інструментарій, на відміну від традиційних, має містити підходи, що дозволять керівництву підприємства оцінювати ефективність стратегічного управління витратами на СНП з урахуванням динамічності наявних на ринку конкурентів та вчасно і якісно реагувати на зміни їх поведінки.

Таким чином, запропоновані в дисертаційній роботі методичні засади аналізу витрат полягають в одночасному співставленні рівня витрат та інтегральних показників фінансово-господарської та інноваційної діяльності підприємств. Це дозволить порівнювати між собою подібні за своєю діяльністю підприємства і за результатами такого аналізу формувати найбільш ефективні напрямки управління витратами.

Реалізація запропонованого методичного підходу передбачає три етапи:

1) перший етап – призначений для відбору та обґрунтування переліку підприємств, подібних за своєю діяльністю, які мають бути досліджені, а також формування показників, що характеризуватимуть рівень витрат на СНП, результати інноваційної та фінансово-господарської діяльності обраних підприємств;

2) другий етап – розрахунковий, який передбачає групування підприємств за рівнем витрат і визначення інтегральних показників для оцінки фінансово-господарської та інноваційної діяльності;

3) третій етап – аналітичний, який полягає у співставленні витрат на СНП та інтегральних оцінок рівня інноваційної та фінансово-господарської діяльності підприємства, надається візуальна інтерпретація такої оцінки і розробляються рекомендації стосовно напрямків управління витратами.

Для апробації запропонованого методичного підходу були досліджені дані фінансово-аналітичної звітності 20 підприємств Харківської області.

Групування підприємств за показниками витрат запропоновано проводити за допомогою багатовимірної статистичного методу – кластерного аналізу за наступними показниками: частка матеріальних витрат у загальній сумі витрат на СНП (B_1), частка витрат на оплату праці у загальній сумі витрат на СНП (B_2), частки інших витрат у загальній сумі витрат на СНП (B_3), частки адміністративних витрат у загальній сумі витрат на СНП (B_4), частка загальної суми витрат на СНП у доходах підприємства від реалізації інноваційної продукції (B_5), коефіцієнт рентабельності витрат на СНП (B_6), частка витрат на СНП у сукупних витратах підприємства (B_7), частка витрат по СНП на гривню сукупних доходів підприємства (B_8).

Для класифікації підприємств за показниками витрат застосовувався ієрархічний агломеративний метод Уорда з використанням евклідової метрики. В результаті кластерного аналізу підприємства були поділені на три групи: перший кластер (А) – підприємства, що мають високий рівень витрат на СНП, другий (В) – підприємства із середнім рівнем витрат на СНП та третій кластер (С) – підприємства з низьким рівнем витрат на СНП (рис. 3).

На основі ретельного аналізу, узагальнення та систематизації існуючих підходів до побудови інтегральних показників було встановлено, що таким найпоширенішим способом агрегування, як метод сум, метод середніх арифметичних і геометричних, метод відстаней і т.п. притаманні такі недоліки, як суб'єктивність обґрунтування вагомості окремих показників, непорівнянність, мультиколінеарність, що істотно впливає на коректність отриманих результатів.

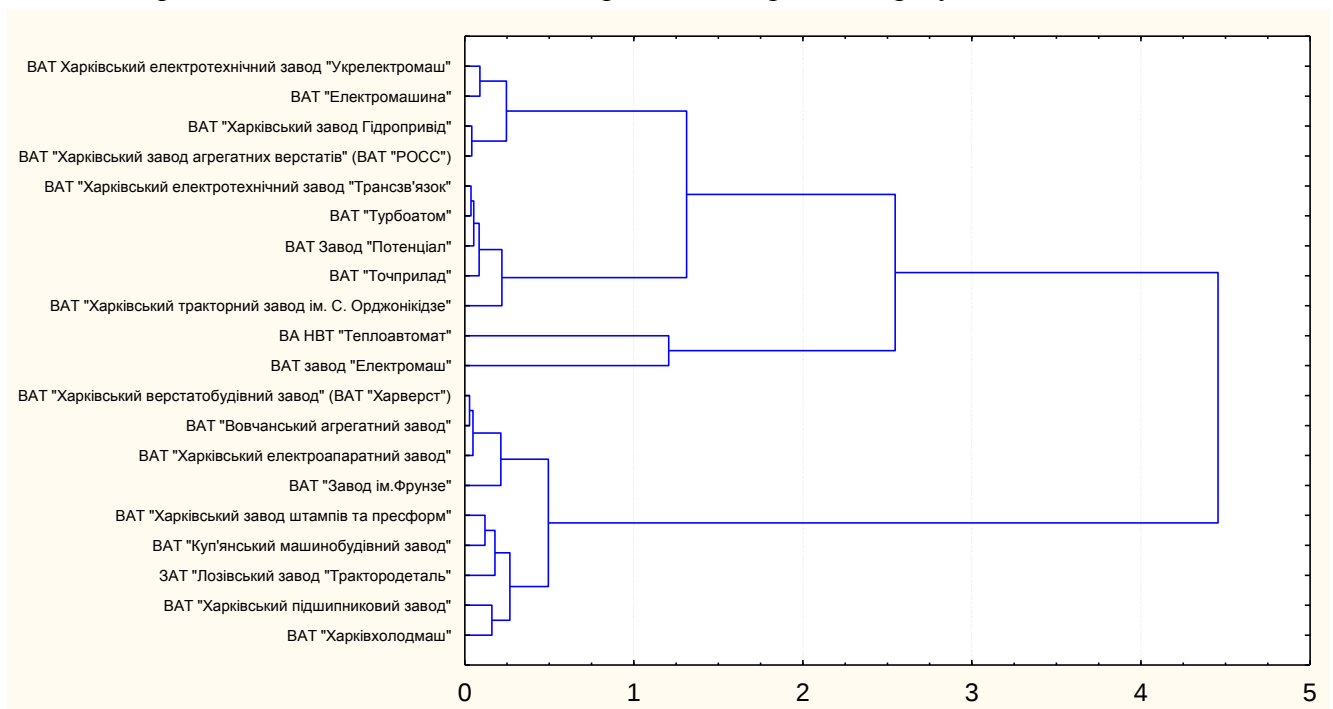

Рис. 3 Ієрархічна дендрограма об'єднання машинобудівних підприємств Харкова та Харківської області за показниками витрат за даними 2008 р.

У зв'язку з цим, в роботі доведено, що в якості ефективного інструменту побудови інтегральних показників фінансово-господарської та інноваційної діяльності доцільно використати факторний аналіз, в основі якого лежить припущення про те, що рівень фінансово-господарської та інноваційної діяльності підприємств є латентною, узагальнюючою характеристикою, яка проявляє себе на поверхні явищ у вигляді множини вихідних ознак – коефіцієнтів, що характеризують фінансовий стан та інноваційну активність підприємства. Як оцінку рівня фінансово-господарської та інноваційної діяльності запропоновано використати інтегральні показники, які узагальнюють у собі проєкції на кожне досліджуване підприємство значення латентних змінних (факторів), які впливають на рівень фінансово-господарської та інноваційної діяльності підприємств, що отримані

в результаті реалізації процедури факторного аналізу. Обчислювати інтегральні показники пропонується на основі згортання отриманих головних факторів за допомогою графічного методу

$$R_{innj} = \frac{1}{2} \sin \frac{360}{n} \left[\sum_{i=1}^{n-1} a_i^j a_{i+1}^j + a_1^j a_n^j \right], \quad (2)$$

де R_{innj} – інтегральний показник рівня інноваційної (фінансово-господарської) діяльності j -го підприємства; n – кількість факторів, що оцінюються; i – індекс поточного фактору; a – довжина відрізка, що відповідає значенню фактора переведеного у безрозмірну величину.

Для побудови інтегральних показників було використано метод головних компонент, в результаті реалізації якого отримані нові латентні змінні (загальні фактори), що характеризують рівень інноваційної (R_{inn}) та фінансово-господарської діяльності ($R_{фг}$).

В результаті реалізації факторного аналізу за методом головних компонент в програмному пакеті Statistica 7.0 було виділено наступні фактори, які характеризують рівень інноваційної діяльності підприємств: рентабельність інноваційної діяльності, рівень продуктивності праці робітників, зайнятих на виконанні НДДКР, рівень використання нематеріальних активів підприємства. Та фактори, що характеризують рівень фінансово-господарської діяльності: рентабельність фінансово-господарської діяльності, рівень ділової активності, фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності, рівень використання основних засобів підприємства та продуктивність праці виробничо-промислового персоналу.

Отримані інтегральні показники було оцінено за допомогою шкалювання. Для цього використано лінгвістичні оціночні шкали. Величина інтервалу для віднесення показника до однієї з двох оцінок: 1 – незадовільно; 2 – задовільно, визначається за наступною формулою

$$h = (R_{max} - R_{min}) / 2, \quad (3)$$

де R_{max} та R_{min} – відповідно максимальні та мінімальні значення інтегральних показників. Це дало можливість проаналізувати позиції підприємств на площині «фінансово-господарська та інноваційна діяльність» (табл. 1).

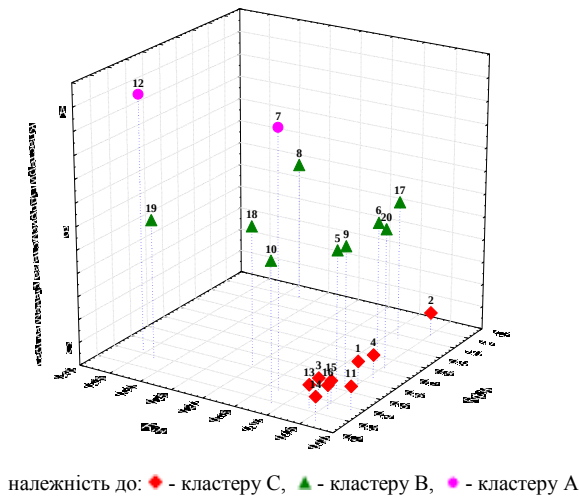
Таблиця 1

Розподіл підприємств Харкова та Харківської області за рівнем витрат та результатами інноваційної і фінансово-господарської діяльності у 2008 р.

Кластер		А		В		С	
Інтервали змін інтегральних показників		$R_{фг}$		$R_{фг}$		$R_{фг}$	
		0,25 – 0,67	0,68 – 1,10	0,25 – 0,67	0,68 – 1,10	0,25 – 0,67	0,68 – 1,10
R_{inn}	0,017 – 0,180	ВА НВТ "Теплоавтомат"		БАТ "Харківський верстатобудівний завод" (БАТ "Харверст"), ЗАТ "Лозівський завод "Трактородеталь", БАТ "Куп'янський машинобудівний завод"	БАТ "Харківський завод штампів та пресформ", БАТ "Харківський електроапаратний завод", БАТ "Вовчанський агрегатний завод"	БАТ Харківський електротехнічний завод "Укрелектромаш", БАТ "Харківський завод Гідропривід", БАТ "Харківський завод агрегатних верстатів" (БАТ "РОСС"), БАТ "Харківський електротехнічний завод "Трансв'язок", БАТ "Харківський тракторний завод ім. С. Орджонікідзе", БАТ Завод "Потенціал", БАТ "Точприлад"	БАТ "Електромашина"
	0,181 – 0,350	БАТ завод "Електромаш"		БАТ "Харківський підшипниковий завод", БАТ "Харківхолодмаш"	БАТ "Завод ім.Фрунзе"		

Отже, проведений аналіз підприємств показав, що найчисленнішим за складом є кластер С, до якого увійшли підприємства, що мають низький рівень витрат на СНП і результатів фінансово-господарської та інноваційної діяльності. У структурі витрат на СНП таких підприємств переважну більшість складають витрати на заробітну платню та матеріали. За результатами аналізу жодне підприємство не потрапило у зону високих результатів та низьких витрат. Найбільш позитивний результат отримано ВАТ «Завод ім. Фрунзе», який за результатами діяльності у 2008 р. мав задовільний рівень фінансово-господарської та інноваційної діяльності при середньому рівні витрат на СНП.

На останньому кроці проводиться візуальне співставлення рівня витрат та результатів інноваційної та фінансово-господарської діяльності (рис. 4).

1	ВАТ Харківський електротехнічний завод "Укрелектромаш"
2	ВАТ "Електромашина"
3	ВАТ "Харківський завод Гідропривід"
4	ВАТ "Харківський завод агрегатних верстатів" (ВАТ "РОСС")
5	ВАТ "Харківський верстатобудівний завод" (ВАТ "Харверст")
6	ВАТ "Харківський завод штамів та пресформ"
7	ВА НВТ "Теплоавтомат"
8	ВАТ "Завод ім. Фрунзе"
9	ЗАТ "Лозівський завод "Трактородеталь"
10	ВАТ "Куп'янський машинобудівний завод"
11	ВАТ "Харківський електротехнічний завод "Трансв'язок"
12	ВАТ завод "Електромаш"
13	ВАТ "Харківський тракторний завод ім. С. Орджонікідзе"
14	ВАТ Завод "Потенціал"
15	ВАТ "Турбоатом"
16	ВАТ "Точприлад"
17	ВАТ "Харківський електроапаратний завод"
18	ВАТ "Харківський підшипниковий завод"
19	ВАТ "Харківхолодмаш"
20	ВАТ "Вовчанський агрегатний завод"

Рис. 4 Співставлення машинобудівних підприємств Харкова та Харківської області за рівнем витрат на СНП та результатами інноваційної і фінансово-господарської діяльності

Така ситуація відображає загальне економічне становище, яке сформувалося на даний час, коли більшість підприємств машинобудівного комплексу знаходиться у кризовому стані. Таким чином, проведений аналіз дозволив визначити перспективні напрямки щодо управління витратами у кожному кластері, що на відміну від інших, дозволяє уникнути суб'єктивності при аналізі витрат та надає можливість формувати підходи до управління витратами з урахуванням конкурентних позицій підприємства.

У третьому розділі – «Удосконалення методичного забезпечення процесу управління витратами на створення нової продукції підприємств машинобудування» – запропоновано підхід до прийняття рішень стосовно формування структури витрат за проектами, розроблено матрицю експрес-діагностики відхилень витрат за проектами.

В результаті ретельного вивчення процесів створення нової продукції, було виявлено, що досить поширеними проблемами є несвоєчасне створення нової продукції та перевищення запланованої вартості процесу СНП. Це пояснюється багатьма причинами, зокрема, тим, що у більшості випадків під час реалізації процесу СНП актуалізується організаційно-технологічний аспект, у той час, як управління саме витратами зводиться до звичайного порівняння фактичних показників витрат з плановими.

Враховуючи той факт, що процес СНП є, по суті, процесом реалізації інвестиційно-інноваційних проектів, було доведено, що найбільш доцільно управління витратами на СНП здійснювати з позицій саме проектного управління. Практична цінність такого підходу, на відміну від існуючих, полягає у реалізації вимог системності та безперервності управління, можливості приймати комплексні рішення на кожному з рівнів управління, своєчасному корегуванні обсягу

витрат на СНП відповідно до змін зовнішнього та внутрішнього середовища на протязі усього періоду створення нової продукції. Однією з головних функцій управління витратами є планування, яке здійснюється протягом усього процесу СНП і представляє собою поступову деталізацію витрат від стратегічного до оперативного рівнів.

В рамках проектного управління проблема планування передбачуваних витрат вирішується під час визначення структури портфелю проектів по СНП. В результаті узагальнення існуючих розробок з питань планування витрат на СНП було визначено, що у більшості досліджень ця проблема ототожнюється з проблемою формування інноваційно-інвестиційних проектів, яке пропонується проводити за показниками, де в першу чергу приділяється увага величині капіталовкладень, що нівелює особливості та значення саме проектів по СНП для розвитку підприємства. Проведені дослідження науково-практичних розробок, щодо відбору проектів по створенню нової продукції, дозволили зробити висновок про їх недосконалість з точки зору забезпечення узгодженості стратегічної спрямованості, ефективності та витратоемності. Тому, для усунення визначених недоліків, під час прийняття рішень про реалізацію проектів по СНП, в роботі було обґрунтовано та запропоновано до використання інтегральний показник, отриманий на основі сукупної бальної оцінки показників інвестиційної, науково-технічної, економічної, соціальної привабливості та стратегічної значущості створюваної продукції, що забезпечує більш раціональне вкладання коштів з точки зору майбутніх результатів.

Проте, виконання проектів по створенню нової продукції відбувається певний часовий період (T), впродовж якого неодмінно виникають зміни внутрішнього та зовнішнього середовища, що може призводити до зміни, як загального обсягу так і структури витрат і доходів підприємства. Тому, враховуючи ці фактори, в якості критерію управління витратами у кожен з років реалізації проектів здобувачем пропонується використати цільову функцію оптимізації величини витрат на СНП за наступною формулою

$$B_{\text{пр}} \leftarrow \sum_{m=1}^M \sum_{i=1}^I B_{nl_{mi}} \leftarrow j_i + B_{lm_{mi}}(t) \rightarrow \min, \quad (4)$$

де $B_{\text{пр}} \leftarrow$ – загальна сума прогнозованих витрат на період t ; $B_{nl_{mi}} \leftarrow$ – сума запланованих витрат за i -ою статтею для здійснення m -го проекту по СНП; $B_{lm_{mi}}(t)$ – сума ймовірнісних витрат за i -ою статтею для здійснення m -го проекту; j_i – інфляція за i -ою статтею витрат.

Процедуру гнучкого управління витратами на СНП представлено на рис. 5.

Рис. 5 Процедура управління витратами на СНП

В роботі теоретично обґрунтовано доцільність використання засобів освоєного обсягу, яка дозволяє контролювати одночасно витратні та часові відхилення проектів в процесі їх реалізації.

Проте, існуючий підхід не містить рекомендацій стосовно встановлення межі допустимих відхилень та швидких рекомендації по їх усуненню. Тому, на підставі узагальнення попередніх розробок з питань прогнозування рівня імовірнісних витрат (або втрат за проектами), було запропоновано вдосконалену матрицю експрес-діагностики відхилень за проектами.

Таблиця 2

Класифікація відхилень бюджету витрат та часу виконання проекту

Відхилення витрат	Рівень відхилень витрат, %	Бал (V)	Відхилення часу	Рівень відхилень терміну виконання, %	Бал (T)
Мінімальне	$0\% < CV \leq 20\%$	1	Мінімальне	$0\% < SV \leq 20\%$	1
Низьке	$21\% < CV \leq 40\%$	2	Низьке	$21\% < SV \leq 40\%$	2
Середнє	$41\% < CV \leq 60\%$	3	Суттєве	$41\% < SV \leq 60\%$	3
Високе	$61\% < CV \leq 80\%$	4	Максимальне	$61\% < SV \leq 80\%$	4
Максимальне	$81\% < CV \leq 100\%$	5	Критичне	$81\% < SV \leq 100\%$	5

Для оцінки сукупного значення відхилень за проектом пропонується використати наступну формулу

$$B = T * V, \quad (5)$$

де T – бальна оцінка відхилення бюджету часу; V – бальна оцінка відхилення бюджету витрат.

Рис. 6 Схема вибору коригуючих дій за результатами аналізу відхилень бюджету витрат та часу

Таким чином, на основі бальної оцінки відхилень часу і витрат за проектом визначається сукупна оцінка таких відхилень в залежності від впливу на результати реалізації проекту та розробляються відповідні заходи (рис. 6).

Отримавши значення оцінок відхилень, можливо встановити наскільки критичні такі відхилення. Наприклад, якщо відставання часу виконання проекту мінімальне і витрати знаходяться на рівні середніх, то таке відхилення можливо вважати прийнятним. У той же час, якщо відхилення тривалості виконання проекту становить суттєве значення та рівень перевищення бюджету витрат оцінено як високий, то проект знаходиться у зоні критичних відхилень.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі представлено обґрунтування, теоретичне узагальнення та перспективне вирішення науково-практичного завдання розвитку методичних положень і практичних рекомендацій з управління витратами на створення нової продукції машинобудівного підприємства. Основні висновки та результати, які одержано в ході дослідження, полягають у наступному:

1. На підставі вивчення й аналізу економічної природи витрат на СНП було встановлено, що вони мають ряд особливих відмінностей: носять не виробничий характер, мають низький рівень

керованості та контрольованості, їх співставлення з конкретним результатом ускладнено внаслідок невизначеності результатів процесу СНП. Узагальнення теоретичних та практичних підходів до управління витратами дозволило визначити, що особливої актуальності, в сучасних умовах господарювання, набувають технології управління витратами, орієнтовані на стратегічні перспективи. Доведено, що управління витратами на СНП є важливим фактором забезпечення успішної інноваційної діяльності підприємств. Недооцінка ролі управління витратами на СНП призводить до розпорошення у часі та нераціонального використання матеріальних, фінансових, трудових, інформаційних, енергетичних ресурсів підприємства, що суттєво знижує загальну ефективність інноваційної діяльності та конкурентоспроможність нової продукції підприємства.

2. Управління витратами на СНП спрямовано на розробку та обґрунтування управлінських рішень, що сприяє формуванню високих вимог до достовірності, змістовності та оперативності надходження інформації. У зв'язку з цим, обґрунтовано, що для забезпечення потреб управління доцільно використання додаткової класифікаційної ознаки: розподілу витрат в залежності від чинника їх виникнення, що найбільшою мірою характеризує залежність достовірного обсягу витрат від зміни факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, розширюючи можливості превентивного управління, оскільки така класифікаційна ознака надає можливість кількісно оцінити зміни ситуації для розробки та вибору обґрунтованих управлінських рішень з метою своєчасного уникнення непродуктивних витрат.

3. За результатами аналізу стану та розвитку інноваційної діяльності у машинобудівному комплексі України у 2000-2008 рр. виявлено, що економічний розвиток країни відбувався, головним чином, без суттєвих інноваційних досягнень. В результаті аналізу було встановлено, що рівень інвестиційної активності, який має забезпечувати фінансування процесу СНП, залишається недостатнім, тому підвищення рівня інноваційного розвитку повинно реалізовуватися на основі чітко сформованого плану дій та ефективного поєднання інноваційної та фінансово-господарської діяльності, які мають забезпечувати стратегічний розвиток підприємства.

4. Розроблено методичний підхід до аналізу витрат, в основу якого покладено позиціонування підприємств на площині «витрати – інноваційна – фінансово-господарська діяльність». Запропоновано матрицю вибору заходів з управління витратами на СНП на основі результатів позиціонування, що сприяє формуванню зважених напрямків з управління витратами і гармонізує процес управління витратами на СНП.

Проаналізовано витрати на СНП, фінансово-господарську та інноваційну діяльність 20 підприємств Харківської області згідно з обґрунтованим методичним підходом, проведено позиціонування підприємств та розроблено заходи щодо підвищення рівня управління витратами на СНП машинобудівних підприємств.

5. Доведено, що управління витратами на створення нової продукції має носити превентивний характер, тобто починатися на етапі відбору напрямків, форм і засобів реалізації інноваційної стратегії. Тому, в роботі обґрунтовано необхідність удосконалення методичних засад з вибору об'єктної спрямованості прогнозованих витрат на основі інтегрального показника, який поєднує показники інвестиційної привабливості, науково-технічної, економічної, соціальної і стратегічної значущості інноваційного проекту, що дозволить приймати зважені рішення з управління прогнозованими витратами на створення нової продукції у машинобудівній галузі промисловості.

6. Аналіз процесів по створенню нової продукції показав їх залежність від часових та вартісних показників проектів, які змінюються впродовж їх реалізації, а тому ефективність процесів по СНП машинобудівних підприємств знаходиться в прямій залежності від ефективності оперативного контролю за часом та обсягами витрачання залучених інвестиційно-інноваційних ресурсів. Тому, було запропоновано до використання гнучкий підхід до одночасного моніторингу бюджету витрат та часу на створення нової продукції, який призначений для обґрунтування та ухвалення рішень про подальшу реалізацію проекту.

7. Результати дослідження впроваджені на ВАТ «ХТЗ», Асоціації по виробництву тракторів, двигунів та запасних частин «Укртрактор», ТОВ «Агро-Днепр» та у навчальний процес НТУ «ХП». Основні положення і науково-методичні розробки дисертації можуть бути рекомендовані для подальшого впровадження та використання на підприємствах України.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Рета М. В. К вопросу классификации затрат на создание новых видов продукции / М. В. Рета // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків: НТУ «ХПІ». – 2004. – № 27. – С. 23–28.
2. Рета М. В. Напрямки підвищення конкурентоздатності вітчизняних тракторобудівних підприємств / М. В. Рета // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків: НТУ «ХПІ». – 2004. – №08. – С. 85–91.
3. Рета М. В. Удосконалення методів управління витратами при створенні нової продукції / М. В. Рета // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків: НТУ «ХПІ». – 2005. – № 58, т. 1. – С. 29–35.
4. Рета М. В. Формування системи показників аналізу та оцінки витрат на створення нової продукції / М. В. Рета // Економіка: проблеми теорії та практики. – Дніпропетровськ: ДНУ. – 2005. – Випуск 201: В 5 т. Том II – С. 307–314.
5. Рета М. В. Аналіз факторів формування витрат процесу створення нової продукції / М. В. Рета // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. – Хмельницьк: Хмельницький університет управління та права – 2006. – № 2(18). – С. 353–357.
6. Рета М. В. Проблеми визначення та класифікації факторів інноваційної діяльності / М. В. Рета // Економіка: проблеми теорії та практики. – Дніпропетровськ: ДНУ. – 2006. – Випуск 215: В 4 т. Том III – С. 761–767.
7. Рета М. В. До питання оптимального розподілення коштів між інноваційними проектами / М. В. Рета // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків: НТУ «ХПІ». – 2006. – №14(1). – С. 28–31.
8. Рета М. В. Формування організаційної моделі управління витратами на етапі СНП / М. В. Рета // Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНЕУ. – Чернівці: Книги ХХІ – 2007. – Вип. II Економічні науки – С. 210–214.
9. Рета М. В. Удосконалення механізму прийняття рішень при інвестуванні інноваційних проектів / М. В. Рета // Економіка: проблеми теорії та практики. – Дніпропетровськ: ДНУ – 2008. – Випуск 235: В 4 т. Том IV – С. 828–836.
10. Рета М. В. Відображення інноваційних процесів у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності підприємства / Г. Е. Яковлева, М. В. Рета // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків: НТУ «ХПІ». – 2008. – №55 (1). – С. 5 – 8. *Здобувачем розкрито зв'язок інноваційної та фінансово-господарської діяльності, визначено інформаційну базу, за допомогою якої можливо встановити вплив інновацій на результати діяльності підприємств.*
11. Рета М. В. Підхід до визначення оптимального інноваційного портфелю / М. В. Рета // Економіка: проблеми теорії та практики. – Дніпропетровськ: ДНУ – 2009. – Випуск 250: В 9 т. Том III – С. 689 – 695.
12. Рета М. В. Управління інноваційним проектом в процесі його реалізації / М. В. Рета // Економіка: проблеми теорії та практики. – Дніпропетровськ: ДНУ – 2009. – Випуск 256: В 4 т. Том II. – С. 371–378.
13. Рета М. В. Вплив інноваційного рівня продукції на розмір інноваційних витрат / М. В. Рета // Труды V – ої міжнародної науково-практичної конференції: [Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум – 2006»], (м. Харків, 23 – 24 листопада 2006 р.) / НТУ «ХПІ». – Харків: НТУ «ХПІ», 2006. – С. 89.
14. Рета М. В. Проблеми інноваційного розвитку України та шляхи їх вирішення / М. В. Рета // Матеріали V – ої ювілейної міжнародної науково-практичної конференції [Економічний і соціальний розвиток України у 21 столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації], (м. Тернопіль 21 – 23 лютого 2008 р.) / Тернопільський національний економічний університет – Тернопіль: Економічна думка, 2008. – С. 342–344.

15. Рета М. В. Класифікація ризиків як підґрунтя для планування сукупних витрат на інноваційну діяльність / М. В. Рета // Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції [Проблеми глобалізації та моделі стійкого розвитку економіки], (м. Луганськ, 21 – 23 березня 2010 р.) / Східноукраїнський університет ім. В. Даля – Луганськ, 2010. – С. 306 - 309.

16. Рета М. В. Визначення рівня інноваційної та фінансово-господарської діяльності підприємств методами факторного аналізу / М. В. Рета // Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції [Сучасні проблеми моделювання складних економічних систем], (м. Кривий Ріг, 22 – 23 квітня 2010 р.) / Криворізький економічний інститут КНЕУ – С. 86 - 88.

АНОТАЦІЇ

Рета М.В. Управління витратами на створення нової продукції – Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут». – Харків, 2010.

Дисертацію присвячено теоретичному узагальненню і практичному вирішенню актуальної науково-практичної задачі – управління інноваційною діяльністю машинобудівних підприємств і управління витратами на її здійснення, як однієї з головних компонент такого управління. В роботі досліджено економічну сутність витрат на створення нової продукції, визначено їх місце та роль в інноваційних процесах сучасного машинобудівного підприємства. Дістали подальшого розвитку класифікація витрат на створення нової продукції, класифікація сукупності факторів та інноваційних ризиків, що впливають на загальний обсяг витрат на створення нової продукції. Систематизовано та згруповано за етапами прийняття рішення систему узагальнюючих показників, яку запропоновано застосувати для аналізу та планування витрат на створення нової продукції.

Проаналізовано стан і тенденції динаміки інноваційної діяльності підприємств машинобудівного комплексу країни у 2000-2008 рр. Удосконалено методичний підхід аналізу витрат та визначення його конкурентних позицій на площині «інноваційна – фінансово-господарська діяльність», що дозволяє формувати напрямки управління витратами відповідно до інноваційного розвитку підприємства.

В роботі удосконалено методичний підхід до оцінки проектів по СНП на основі інтегрального показника, який поєднує фінансові та нефінансові критерії відбору. Розроблено підхід до гнучкого планування витрат за проектами по СНП на кожен рік їх реалізації. Удосконалено методичний підхід до оперативного управління витратами на СНП.

Ключові слова: інноваційна діяльність, інноваційний розвиток, процес створення нової продукції, витрати на створення нової продукції, ефективність, принципи управління витратами, стратегічне планування інноваційної діяльності, ефективність інноваційного портфелю.

РЕТА М.В. Управление затратами на создание новой продукции - Рукопись.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт». – Харьков, 2010.

Диссертация посвящена теоретическому обобщению и практическому решению актуальной научно-практической задачи: управлению инновационной деятельностью машиностроительных предприятий и управления затратами на создание новой продукции, как одной из главных компонент такого управления.

В диссертации проведено исследование теоретических основ инновационного развития предприятия. Обоснован концептуальный подход к экономической сущности затрат на создание новой продукции предприятия, определено их место и роль в инновационных процессах. Представлена комплексная обобщенная классификация рисков, связанных с инновационной деятельностью предприятия, и на основе этого усовершенствованная классификация затрат, которая позволяет планировать их ожидаемые величины с учетом наиболее существенных факторов риска.

Обобщен и дополнен теоретический базис и организационно-методический инструментарий управления затратами на создание новой продукции. Исследованы теоретические аспекты и выполнен анализ существующего инструментария управления затратами на создание новой

продукции, выделены основные особенности существующих подходов к управлению затратами и исследованы возможности их применения на этапе создания новой продукции. Получила дальнейшее развитие система показателей для анализа и оценки затрат на создание новой продукции. В частности, обоснован подход к управлению затратами на создание новой продукции предприятия, как элемента стратегического управления инновационной деятельностью предприятия.

Проанализировано состояние и тенденции динамики инновационной деятельности предприятий машиностроительного комплекса Украины. Исследовано инновационную деятельность машиностроительных предприятий Украины в 2000-2008 гг. С целью выявления влияния финансово-хозяйственной деятельности на результаты инновационной деятельности проведен анализ канонических корреляций, который показал достаточно сильную зависимости между инновационной и финансово-хозяйственной деятельностью предприятия. На основании полученных зависимостей был усовершенствован методический подход к анализу затрат предприятий, в основе которого лежит позиционирование предприятий по уровню затрат, инновационной и финансово-хозяйственной деятельности. Формирование интегральных оценок способствует определению конкурентных позиций предприятия на плоскости «инновационная-финансово-хозяйственная деятельность», что делает возможным определить дальнейшую стратегию инновационного развития и выявить предприятия, имеющие наибольший инвестиционно-инновационный потенциал.

В диссертационной работе проанализированы существующие подходы к планированию затрат на создание новой продукции (СНП) в результате чего предложен интегральный показатель, который позволяет принимать решения с учетом финансовых и нефинансовых показателей проектов по СНП. В работе предложены подходы к разработке тактических планов затрат на СНП.

Усовершенствован методический подход к оперативному управлению затратами на СНП в процессе реализации проекта по СНП на основании одновременного анализа затратных и временных отклонений.

Ключевые слова: инновационная деятельность, инновационное развитие, процесс создания новой продукции, затраты на создание новой продукции, эффективность, принципы управления затратами, стратегическое планирование инновационной деятельности, эффективность инновационного портфеля.

RETA M.V. – Management of expenses for establishing of new production – Manuscript.

Thesis for a scientific degree of candidate in economic sciences majoring in 08.00.04 - economics and management of enterprises (on different kinds of economic activity). National technical university «Kharkiv Polytechnic Institute». – Kharkiv, 2010.

Dissertation is devoted to theoretical generalization and practical solution of current scientific and applied tasks - management of innovation activity of machine-building enterprise and cost management for its implementation as one of the principal components of such management. This paper has investigated the economic point of expenses on the new products creation, and determinate their place and role in the innovation processes of modern engineering enterprise. Classification of the new products creation costs and grading of set of factors and innovation risk have been developed, that affect the total new products creation costs. Systematized and grouped according to stages decision of the general system performance, which proposed to use for analysis and planning the new products creation costs.

The status and tendency of the innovation activity dynamics for machine-building enterprises of the country in 2000-2008 have been analyzed. Methodical approach to integrated assessment of the level of innovation activity and determination of its competitive position in the plane "innovation - financial - economic activity" has been improved, what allows to form the directions of enterprise innovation development.

The paper has improved methodological approach of evaluation in innovative project in an integrated index that combines financial and non-financial selection criteria. The model for the formation of optimal scheduling of funding innovative projects for the entire period of their implementation has been made. Methodical approach in managing of the innovative project has been done during its implementation.

Key words: innovation activity, innovative development, efficiency, cost management principles, strategic planning of innovation activity, efficiency of innovative portfolio.

РЕТА МАРИНА ВОЛОДИМИРІВНА

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА СТВОРЕННЯ НОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Відповідальний за випуск д.е.н, проф. Тимофеев В.М.

Підписано до друку 25.08.2010 р. Формат 60×90/16.
Папір офсетний. Друк різнографічний.
Обсяг 0,9 ум.-друк. арк. Наклад 100 прим. Зам. № 43

Надруковано у центрі оперативної поліграфії ТОВ «Рейтинг»
61022, м. Харків, вул. Сумська, 37.
Тел. (057) 700-53-51, 714-34-26, 771-00-92, 771-00-96.